

Sygn. akt IV KS 51/21

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **W. Ż.** oskarżonego z art. 56 § 1 k.k.s.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 22 listopada 2021 r.,
skargi obrońcy oskarżonego na wyrok Sądu Okręgowego w R.
z dnia 3 marca 2021 r., sygn. akt III Ka (...),

postanowił:

- 1. oddalić skargę;**
- 2. obciążyć oskarżonego kosztami postępowania skargowego
– w tym wydatkami w kwocie 20 (dwadzieścia) złotych oraz
uiszczoną przez niego opłatą od skargi.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w R. wyrokiem z dnia 8 września 2020 r., w sprawie sygn. akt II K (...), uniewinnił W. Ż. od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 56 § 1 k.k.s., które miało polegać na tym, że: jako podatnik podatku dochodowego od osób fizycznych w zeznaniu PIT-37 2008 r. złożonym do Pierwszego Urzędu Skarbowego w R. w dniu 30 kwietnia 2009 r. podał nieprawdziwe dane w zakresie osiągniętego dochodu poprzez nieujęcie do opodatkowania przychodu uzyskanego z działalności wykonywanej osobiście na podstawie umowy o zarządzanie firmą S. S.A. z siedzibą w R. na kwotę 885.515,98 zł, czym naruszył art. 13 pkt 9 w zw. z art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w wyniku czego naraził należność Skarbu Państwa na uszczuplenie w podatku dochodowym od osób fizycznych w kwocie 342.864 zł.

Apelację od tego wyroku wniósł prokurator, który zaskarżył ten wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego. Zarzucił mu błąd w ustaleniach faktycznych i wniósł o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 3 marca 2021 r. Sąd Okręgowy w R., w sprawie o sygn. akt III Ka (...) uchylił przywołany wyrok Sądu Rejonowego w R. i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania. Uzasadniając powody uchylenia wyroku Sąd wskazał, że zadecydowały o tym dostrzeżone błędy w zakresie ustaleń dotyczących strony podmiotowej czynu z art. 56 § 1 k.k.s. W powiązaniu z regułą gwarancyjną wynikającą z art. 454 § 1 k.p.k. skutkować one musiały uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach wskazań co do dalszego postępowania Sąd wymienił potrzebę dokonania jednoznacznych i kategorycznych ustaleń faktycznych w zakresie strony podmiotowej zarzucanego W. Ż. przestępstwa. Służyć ma temu m.in. ponowne przesłuchanie oskarżonego.

Skargę na wyrok sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego. Sformułował w niej zarzuty rażącego naruszenia:

1. art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uchylenie orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy do powolnego rozpoznania pomimo braku podstaw i przesłanek do wydania takiego orzeczenia;
2. art. 437 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k. polegające na tym, iż sąd odwoławczy, orzekając odmiennie co do istoty sprawy, dowolnie cenił materiał dowodowy, wywodząc wnioski o ewentualnym zawinieniu oskarżonego nie odnosząc się do zebranego materiału dowodowego w sytuacji, gdy do oceny przesłanek koniecznych do oceny zawinienia po stronie oskarżonego, niezbędne jest przeanalizowanie stanu świadomości oskarżonego tempore criminis w kontekście błędu co do prawa;
3. art. 56 § 1 k.k.s. przez przyjęcie, że podatnikowi można przypisać nierzetelność w sytuacji, gdy trudności w prawidłowej kwalifikacji prawnej faktów w przedmiotowej sprawie przekraczałyby horyzont oceny przeciętnego adresata przepisów podatkowych a oskarżony dopełnił nawet podwyższonych standardów (...);
4. art. 10 k.k.s. przez przyjęcie, iż osoba prowadząca działalność gospodarczą ma znacznie podwyższony wymóg znajomości prawa finansowego w sytuacji, gdy z cytowanego przepisu wynika, iż nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego ten, kto dopuszcza się czynu zabronionego w

usprawiedliwionej nieświadomości jego karalności a usprawiedliwiona nieświadomość karalności danych zachowań może mieć miejsce w sytuacjach częstej i zaskakującej zmiany regulacji z zakresu szeroko rozumianego prawa finansowego lub ich interpretacji, które rzutują na zakres penalizacji zachowań stypizowanych jako przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, jednak przyjęcie takiego błędu wymaga pogłębionej analizy na gruncie realiów procesowych danej sprawy.

W związku z tymi zarzutami skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do powolnego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w R. oraz o zwolnienie oskarżonego od opłaty sądowej od skargi w całości.

W odpowiedzi na skargę prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy oskarżonego nie jest zasadna w zakresie zarzutu opisanego jako pierwszy.

Zgodnie z art. 437 § 2 k.p.k., uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1, art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. W badanej sprawie jako podstawę uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekonania mu sprawy do ponownego rozpoznania Sąd II instancji wskazał na przepis art. 454 § 1 k.p.k., w którym wyrażono regułę *ne peius* zakazującą sądowi odwoławczemu skazania oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego umorzono postępowanie.

Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika, że uznał on, iż dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne w przedmiocie strony podmiotowej czynu zarzucanego W. Ż. są błędne. Sąd odwoławczy przyznał, że zebrany materiał dowodowy nie pozwalał na przypisanie oskarżonemu zamiaru bezpośredniego. Niemniej jednak tym samym nie wykluczył podstaw do przypisania mu popełnienia zarzucanego przestępstwa w zamiarze ewentualnym, chociaż należy przyznać, że Sąd ten powinien klarownie przedstawić swoje stanowisko.

Jednocześnie Sąd II instancji stwierdził, że jako błąd co do prawa należy traktować te wszystkie sytuacje, w których sprawca posiada mylne, ale pewne przekonanie o istniejącej rzeczywistości. Tymczasem trudno przyjąć, by oskarżony posiadał taką pewność odnośnie obowiązujących reguł prawo-podatkowych, skoro zasięgał opinii podmiotów profesjonalnie zajmujących się prawem podatkowym. Sąd nie podzielił stanowiska Sądu I instancji co do potraktowania wykształcenia technicznego i ekonomicznego oskarżonego jako okoliczności uzasadniających jego niewiedzę. Swoje stanowisko uzasadnił długoletnim doświadczeniem oskarżonego jako prowadzącego działalność gospodarczą, która zawsze łączyła się z obowiązkami podatkowymi. Zdaniem Sądu, od osoby prowadzącej działalność gospodarczą można oczekiwać wyższego poziomu znajomości dotyczącej jej reguł.

Mając powyższe na uwadze zauważyć należy, że Sąd Okręgowy uznał zaistnienie uchybienia zarzucanego przez prokuratora w apelacji wyrokowi Sądu Rejonowego w postaci błędu w ustaleniach faktycznych dotyczących strony podmiotowej czynu zarzucanego oskarżonemu. Konsekwencją stwierdzenia tego uchybienia byłoby skazanie oskarżonego za przestępstwo z art. 56 § 1 k.k.s. W związku z nadmienioną wcześniej regułą *ne peius* Sąd II instancji zobowiązany był w takiej sytuacji do uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania. Wątpliwości może budzić użycie w uzasadnieniu wyroku sformułowania, zgodnie z którym Sąd twierdzi, że nie można „na chwilę obecną” zaakceptować ustaleń, co mogłoby sugerować brak pewności Sądu II instancji co do jego stanowiska, które to możliwe byłoby do kategorycznego sformułowania po dokonaniu określonych czynności. Należy to potraktować jedynie jako niefortunne sformułowanie. Lektura uzasadnienia wyroku Sądu II instancji nie pozostawia wątpliwości, że Sąd ten w oparciu o zebrany materiał dowodowy dokonał odmiennych ustaleń faktycznych. Zawarte w pkt 5.3.2. uzasadnienia wskazania co do dalszego postępowania przez Sąd I instancji, wśród których wymieniono m.in. ponowne przesłuchanie oskarżonego, nie przeczą temu stanowisku i nie świadczą o tym, że powodem uchylenia wyroku Sądu I instancji była potrzeba przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Nadmieniona przez Sąd potrzeba ponownego przesłuchania oskarżonego i przeprowadzenia innych dowodów nie była przyczyną, ale konsekwencją uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania.

Poza zakresem rozpoznania skargi Sąd Najwyższy pozostawił zarzuty sformułowane w rozpoznawanej skardze jako zarzut drugi, trzeci i czwarty. Dotyczyły one naruszenia art. 7, art. 410 k.p.k., art. 10 i art. 56 § 1 k.k.s. Formułując te zarzuty skarżący zmierzał do

kontroli prawidłowości wydanego przez Sąd Okręgowy wyroku wykraczającej tym samym poza kontrolę postaw do uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania. Zgodnie bowiem z art. 539a § 3 k.p.k., skarga może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z 31 maja 2021 r., V KS 13/21 (Lex nr 3181550): „Sąd Najwyższy rozpoznając skargę na wyrok sądu odwoławczego, ogranicza się do badani, czy sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne. Zatem bada, czy w sprawie - na etapie postępowania przed sądem pierwszej lub drugiej instancji - zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza albo doszło do uchylenia wyroku mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego lub też konieczne jest przeprowadzenie w całości przewodu sądowego. Poza istnieniem uchybienia określonego w art. 439 § 1 k.p.k., nie może więc oceniać, czy zaistniały merytoryczne podstawy do wydania określonego rodzaju wyroku.” (zob. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2018 r., IV KS 4/18, OSNKW 2018, z. 7, poz. 51; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2021 r., III KS 1/21, Lex nr 3191832).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.